

Bibliografie k jednotlivým kapitolám

1. Muž, který si pletl manželku s kloboukem

Macrea, D., Trolle, E. The defect of function in visual agnosia, *Brain* (1956), 77: 94–110.

Kertesz, A. Visual agnosia: the dual deficit of perception and recognition, *Cortex* (1979), J 5: 403–419.

Marr, D. Viz níže u kap. 15.

Damasio, A. R. *Disorders in Visual Processing*, in M. M. Mesulam (1985), s. 259–288 (viz níže, kap. 8).

Od A. R. Damasia v češtině vyšlo: *Descartesův omyl: emoce, rozum a lidský mozek*. Přeložily Lucie Motlová a Alžběta Hesová. Mladá fronta, Praha 2000; *Hledání Spinozy: radost, strast a citový mozek*. Přeložil František Koukolík. Dybbuk, Praha 2004. (pozn. red.)

2. Ztracený námořník

Korsakovův původní příspěvek (1887) a jeho pozdější díla nebyly přeloženy. Úplnou bibliografii, přeložené výňatky a diskusi obsahuje Lurijova *The Neuropsychology of Memory*. Tato Lurijova kniha uvádí mnoho příkladů amnézie, které jsou až neuvěřitelně podobné příběhu „ztraceného námořníka“. V této kapitole i v předchozí anamnéze odkazují na Gabriela Antona, Otto Pötzla a Sigmunda Freuda. Z nich pouze Freudova monografie – dílo velkého významu – byla přeložena do angličtiny.

Anton, G. Über die Selbstwahrnehmung der Herderkrankungen des Gehirns durch den Kranken, *Arch. Psychiat.* (1899), 32.

Freud, S. *Zur Auffassung der Aphasie*. Leipzig 1891. Autorizované anglické vydání v překladu E. Stengela: *On Aphasia: A Critical Study*. New York 1953.

Pötzl, O. *Die Aphasielehre vom Standpunkt der klinischen Psychiatrie: Die optischeagnostischen Störungen*. Leipzig 1928. Syndrom, který Pötzl popisuje, není jen syndromem vizuálním, ale může se rozšířit až k úplnému nevědomí o částech nebo polovině těla. Je tedy relevantní i pro téma kapitoly 3, 4 a 8. Cituji ji také v knize *Na čem si stojím* (1984).

Díla Gabriela Antona a Otto Pötzla v češtině nebyla publikována. (pozn. red.)

3. Žena, která ztratila tělo

Sherrington, C. S. *The Integrative Action of Nervous System*. Cambridge 1960. Zejména s. 335–343.

Man on His Nature. Cambridge 1940. Kapitola 11, zejména s. 328–329, se vztahují přímo ke stavu této pacientky.

Purdon Martin, J. *The Basal Ganglia and Posture*. London 1967. Toto důležité dílo se připomíná podrobně v kapitole 7.

Weir Mitchell, S. Viz níže, kap. 6.

Serman, A. B. The acute sensory neuronopathy syndrome, *Annals of Neurology* (1979), 7: 354–358.

Citovaná díla v češtině nevyšla. (pozn. red.)

4. Muž, který spadl z postele

Pötzl, viz kap. 2.

5. Ruce

Leontjev, A. N. a Zaporožec, A. V. *Rehabilitation of Hand Function*. Anglický překlad Oxford 1960.

Z Leontjeva v češtině vyšlo: *Problémy psychického vývoje*. SPN, Praha 1966; *Činnost, vědomí, osobnost*. Praha, Svoboda 1978; *Rozumový vývoj dítěte*. Praha, Dědictví Komenského 1951; ze Zaporožce: *Psychologie*. SPN, Praha 1954 ad. (pozn. red.)

6. Fantomy

Sterman, A. B. a kol., op. cit.

Weir Mitchell, S. *Injuries of Nerves*, 1872, nové vyd. Dover 1965. Tato skvělá kniha obsahuje Weirův klasický popis fantomových končetin a reflexní paralýzy, jak je zjistil v americké občanské válce. Je to kniha velmi čtivá – Weir nebyl menší spisovatel než neurolog. Některé z jeho nejnápaditějších neurologických prací nebyly publikovány ve vědeckých časopisech, ale v časopisech společenských, např. *The Case of George Dedlow* v *Atlantic Monthly*. Ačkoli byly tehdy, v šedesátých a v sedmdesátých letech devatenáctého století, velmi populární, dnes jsou těžko dostupné, i když se těšily nesmírnému zájmu.

7. V rovině

Purdon Martin, J., op. cit., zejména kap. 3, s. 36–51.

8. Oči vpravo!

Battersby, W. S. et al. Unilateral spadal agnosia (inattention) in patients with cerebral lesions, *Brain* (1956), 79: 68–93.

Mesulam, M. M. *Principles of Behavioral Neurology*. Philadelphia 1985, s. 259–288.

Mesulamovo a Battersbyho dílo není v češtině dostupné. (pozn. red.)

9. Prezidentova řeč

Nejlepší diskuse s Fregem o jeho teorii „tónu“ najdeme v: Dummett, M. *Frege: Philosophy of Language* (London 1973), zejm. s. 83–89.

Headovy závěry o řeči a o jazyku, zejména o „pocitovém tónu“, najdeme nejspíše v jeho pojednání o afázii. Dílo Hughlings Jacksona o řeči bylo rozptýleno, ale poté posmrtně shromažďováno v *Hughlings Jackson on Aphasia and Kindred Affections of Speech*, spolu s kompletní bibliografií jeho

publikací o řeči a spolu s reprintem některých nejdůležitějších prací, *Brain* (1915), 38: 1–190.

Ke složitému a nejasnému problému auditorní agnózie viz Hecaen, H., Albert, M. L. *Human Neuropsychology* (New York 1978), s. 265–276.

V češtině není dostupné. (pozn. red.). Frege v češtině o jazyku: Gottlob Frege. *Pojmopis: formulový jazyk čistého myšlení po vzoru formulového jazyka aritmetiky*. Přeložil a komentářem opatřil Jiří Fiala. Oikoymenth, Praha 2012. (pozn. red.)

10. Vtipný, tikající Ray

V roce 1885 publikoval Gilles de la Tourette dvoudílnou práci, ve které s mimořádnou živostí popsal (byl dramatikem i neurologem) syndrom, který nyní nese jeho jméno: *Etude sur une affection nerveuse caracterisée par l'incoordination motrice accompagnée d'echo-lalie et de coprolalie* (1885), *Arch. Neurol.* 9: 19–42, 158–200. První překlad do angličtiny s velmi zajímavým redakčním komentářem pořídil Goetz, C. G., Klawans, H. L. *Gilles de la Tourette on Tourette Syndrome* (New York 1982).

Ve skvělé knize Meigeho a Feidela *Les Tics et leur traitement* (1902), brilantně přeložené Kinnierem Wilsonem v roce 1907, je nádherná úvodní osobní vzpomínka pacienta „*Les confidences d'un ticqueur*“, která je svého druhu jedinečná.

Citovaná díla, včetně originálů Gillesa de la Tourette, nejsou v češtině dostupná. (pozn. red.)

11. Kupidova nemoc

Podrobný klinický popis choroby najdeme pouze ve starší literatuře, stejně jako je tomu u Tourettova syndromu. Mnoho pozoruhodných poznatků o neurosyfilidě shromáždil Kraepelin, Freudův současník. Zainteresovaný čtenář může nahlédnout: Kraepelin, E. *Lectures on Clinical Psychiatry* (angl. překlad London 1904), zejména kap. 10 a 12 o megalomanií a o deliriu při celkové paralýze.

V češtině dostupné Emil Kraepelin, *O duševní práci*. Přeložil Vavřinec Glaser. J. Otto, Praha 1906. (pozn. red.)

12. Záležitost identity

Viz Lurija (1976).

13. Ano, Otčesestro!

Viz Lurija (1966).

14. Posedlí

Viz výše, odkazy u kap. 10.

15. Reminiscence

Alajouanine, T. Dostoievski's epilepsy. *Brain* (1963), 86: 209–221.

Critchley, M., Henson, R. A., eds. *Music and the Brain: Studies in the Neurology of Music*. London 1977. Zejména kapitoly 19 a 20.

Penfield, W., Perot, P. The brain's record of visual and auditory experience: a final summary and discussion, *Brain* (1963), 86: 595–696. Považuji tento velkolepý stostránkový článek, který je vyvrcholením téměř třicetiletého hlubokého pozorování, experimentů a přemýšlení, za jeden z neoriginálnějších a nejdůležitějších v celé neurologii. Studie mě ohromila, když se v roce 1963 objevila, a měl jsem ji stále na mysli, když jsem v roce 1967 psal *Migraine*. Je základním odkazem a inspirací pro celou tuto část knihy. Je čtivější než leckterý román, bohatství a sílu materiálu by mohl mnohý spisovatel závidět.

Salaman, E. A. *Collection of Moments*. London 1970.

Williams, D. The structure of emotions reflected in epileptic experiences, *Brain* (1956), 79: 29–67.

Hughlings Jackson byl první, kdo se věnoval „psychickým záchvatům“, popsal jejich téměř románovou fenomenologii a určil jejich anatomická loci v mozku. Na toto téma publikoval několik prací. Nejpronikavější z nich jsou publikovány v prvním svazku *Selected Writings* (1931), s. 251 a 274 ad., dále pak následující práce, do tohoto svazku nezahrnuté:

Jackson, J. H. On right- or leftsided spasm at the onset of epileptic paroxysms, and on crude sensation warnings, and elaborate mental states, *Brain* (1880), 3: 192–206.

On a particular variety of epilepsy (Intellectual Aura), *Brain* (1888), 11: 179–207.

Purdon Martin vyslovil fascinující domněnku, že Henry James se setkal s Hughlings Jacksonem, mluvil s ním o těchto záchvatech a to, co se dozvěděl, použil ve svém románu *The Turn of the Screw*. K tomu viz: Neurology in fiction: The Turn of the Screw, *British Medical Journal* (1973), 4: 717–721.

Marr, D. *Vision: A Computational Investigation of Visual Representation in Man*, San Francisco 1982. Jedná se o dílo mimořádné originality a významu, vydané posmrtně (Marr onemocněl leukémií ještě jako mladý muž). Penfield dovozuje konečné reprezentace „ikonických“ vjemů (hlasy, obličej, melodie, scény) v mozku, Marr naproti tomu ukazuje to, co není intuitivně zřejmé a co nikdy normálně neprožíváme: formu počátečních reprezentací mozku. Možná jsem měl uvést tento odkaz v kapitole 1, protože dr. P. měl určitě „Marrovy“ deficity – měl potíže s „primárními skicami“, abychom použili Marrův slovník. Tyto „výpadky“ byly příčinou jeho potíží s rozpoznáváním fyziognomií, nebo je zhoršovaly. Úvahy, které předložil Marr, jsou podle mého názoru velmi důležité při studiu představivosti a paměti.

Z díla Théophile Alajouanina, Davida Marra, Wildera Pennfielda, E. A. Salamana, D. Wiliamse není žádné přeloženo do češtiny. V češtině: Henry James, *Utažení šroubu*. Přeložil Radoslav Nenadál. Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2006. (pozn. red.)

16. Náruživá nostalgie

Jelliffe, S. E. *Psychopathology of Forced Movements and Oculogyric Crises of Lethargic Encephalitis*. London 1932. Zejména s. 144 ad., kde se o Zuttově práci z r. 1930 diskutuje.

Viz též případ „Rose R.“ v *Probouzení*. London 1973, třetí vyd. 1983.

Z díla Smithe Ely Jellifa nebylo žádné přeloženo do češtiny. (pozn. red.)

17. Cesta do Indie

Nejsem obeznámen s literaturou na toto téma; mám však osobní zkušenost s jinou pacientkou na steroidech, která také měla gliom a vysoký intrakraniální tlak a záchvaty. Krátce před smrtí měla podobné nostalgické vize a reminiscence, vztahující se u ní na středozápad USA.

18. Se psem pod kůží

Bear, D. Temporal-lobe epilepsy: a syndrome of sensorylimbic hyperconnection, *Cortex* (1979), 15: 357–384.

Brill, A. A. The sense of smell in neuroses and psychoses, *Psychoanalytical Quarterly* (1932), 1: 7–42. Brillova podrobná práce obsahuje daleko víc, než naznačuje titul. Jsou tam zejména úvahy o významu a důležitosti čichu u mnoha zvířat, „primitivů“ a dětí – o schopnostech, které člověk, zdá se, v dospělém věku ztrácí.

Citovaná díla nejsou v češtině dostupná. (pozn. red.)

19. Vrah

Nejsem obeznámen s žádnými studiemi podobného případu. Já sám jsem však viděl nutkavý návrat (obsesi) vzpomínek ve vzácných případech poranění a nádorů čelních laloků nebo mozkové mrtvice, která zasáhla tuto oblast, a v neposlední řadě i po lobotomii. Ta se ovšem dělá právě proto, aby se těmto reminiscencím zabránilo – někdy se však situace zhorší. Viz též Penfield a Perrot, op. cit.

20. Vidění svaté Hildegardy

Singer, C. *The Visions of Hildegard of Bingen v From Magic to Science* (Dover, repr. 1958).

Viz též moji knihu *Migréna* (1970; třetí vyd. 1985), zejm. kap. 3, o migrenické auře.

O Dostojevského epileptickém „cestování“ a vizích viz Alajouanine, op. cit.

Citovaná díla, kromě *Migrény*, nejsou v češtině dostupná. (pozn. red.)

Úvod ke čtvrté části

Bruner, J. *Narrative and paradigmatic modes of thought*, přednáška přednesená na výroční schůzi Americké psychologické asociace, Toronto, srpen 1984. Publikováno jako *Two Modes of Thought v Actual Minds, Possible Worlds* (Boston 1986), s. 11–43.

Scholem, G. *On the Kabbalah and its Symbolism*. New York 1965.

Yates, F. *The Art of Memory*. London 1966.

Citovaná díla nejsou v češtině dostupná. (pozn. red.)

21. Rebeka

Bruner, J. *ibid.*

Peters, L. R. The role of dreams in the life of a mentally retarded individual, *Ethos* (1983): 49–65.

Citovaná díla nejsou v češtině dostupná. (pozn. red.)

22. Chodící slovník

Hill, L. Idiots savants: a categorisation of abilities, *Mental Retardation*, prosinec 1974.

Viscott, D. A musical idiot savant: a psychodynamic study, and some speculation on the creative process, *Psychiatry* (1970), 33 (4): 494–515.

Citovaná díla nejsou v češtině dostupná. (pozn. red.)

23. Dvojčata

Hamblin, J. D. They are idiots savants – wizards of the calendar, *Life* 60 (18. března 1966): 106–108.

Horwitz, W. A. et al. Identical twin idiots savants – calendar calculators, *American J. Psychiat.* (1965), 121: 1075–1079.

Lurija, A. R., Judovič, F. Ia. *Speech and the Development of Mental Processes in the Child*. Anglicky London 1959. (*Die Funktion der Sprache in der geistigen Entwicklung des Kindes*, Düsseldorf 1970, Berlin 1985.)

Myers, F. W. H. *Human Personality and Its Survival of Bodily Death*. London 1903. Viz kap. 3, „Genius“, zejm. s. 70–87. Myers byl zčásti génius a tato kniha je zčásti mistrovská. Je to zřejmé zejména v prvním svazku, který je srovnatelný s *Principles of Psychology* od Williama Jamese. Oba autoři byli blízcí přátelé. Druhý díl *Phantasms of the Dead*, ad. je podle mého názoru bohužel ostudný.

Nagel, E. a Newmann, J. R. *Gödel's Proof*. New York 1958.

Park, C. C., Park, D. Viz níže, kap. 24.

Selge, L. *Nadia*. Viz níže, kap. 24.

Silverberg, R. *Thorns*. New York 1967.

Smith, S. B. *The Great Mental Calculators: The Psychology, Methods, and Lives of Calculating Prodigies, Past and Present*. New York 1983.

Stewart, I. *Concepts of Modern Mathematics*. Harmondsworth 1975.

Wollheim, R. *The Thread of Life*. Cambridge, Mass. 1984, viz zejm. kap. 3 o ikonicitě a centricitě. Když jsem psal o Martinovi A., o dvojčatech a o Josém, právě jsem toto dílo četl a cituji je ve všech třech kapitolách (22, 23, 24).

Povídky a knihy Roberta Silverberga jsou v češtině bohatě dostupné, Richard Wollheim a další citovaní autoři nebyli přeloženi do českého jazyka. Z díla matematika Iana Stewarta bylo do češtiny přeloženo mnoho knih, např.: Ian Stewart, *Odsud až do nekonečna: průvodce moderní matematikou*. Přeložila Helena Nyklová. Argo, Dokořán, Praha 2006.

K Lurijovi viz výše. (pozn. red.)

24. Autistický umělec

Buck, L. A et al. Artistic talent in autistic adolescents and young adults, *Empirical Studies of the Arts* (1985), 3 (1): 81–104.

Art as a means of interpersonal communication in autistic young adults, *JPC* (1985, 3: 75–84).

Obě tyto práce byly publikovány péčí Talented Handicapped Artists Workshop, zal. v New Yorku 1981.

Morishima, A. Another van Gogh of Japan: The superior art work of a retarded boy, *Exceptional Children* (1974), 41: 92–96.

Motsugi, K. Shyochan's drawing of insects, *Japanese Journal of Mentally Retarded Children* (1968), 119: 44–47.

Park, C. C. *The Siege: The First Eight Years of an Autistic Child*. New York 1967 (Boston and Harmondsworth 1972).

Park, D., Youderian, P. Light and number: ordering principles in the world of an autistic child, *Journal of Autism and Childhood Schizophrenia* (1974), 4 (4): 313–323.

Rapin, I. *Children with Brain Dysfunction: Neurology, Cognition, Language and Behaviour*. London 1982.

Selfe, L. *Nadia: A Case of Extraordinary Drawing Ability in an Autistic Child*. London 1977. Tato bohatě doložená studie mimořádně nadaného dítěte vzbudila po svém vydání mnoho pozornosti, dočkala se důležitých kritik a recenzí. Čtenář je odkázán na Nigela Dennise, *New York Review of Books*, 4. 5. 1978, a C. C. Parkové, *Journal of Autism and Childhood Schizophrenia* (1978), 8: 457–472. Ta obsahuje bohatou diskusi a bibliografii fascinující práce Japonců s autistickými umělci, o nichž se zmiňují v závěru této knihy.

Citovaná díla nejsou v češtině dostupná. (pozn. red.)